

A kelet-európai könyvespolc

Nem az első alkalommal kérdezősködtem efféle könyvek iránt. Voltam nála már néhányszor, jó ideje figyeltem édesanyámat. De Hadnagy Barotán ezen a délutánon igencsak hosszan fürkészett, csaknem zavarba jöttem, végül visszakérdézett. Az ilyen fiatalok, és nézett rám továbbra is jelentőségteljesen, inkább az édesapákat szokták legyilkolni, ha már efféle kedvük támad, halkán beszélt, finoman forgatta a szavakat, alig észrevehető gúnnal is talán, a karom után nyúlt, ujjjaival szépen körülfogta.

Jólesett az érintése, férfias volt, és furcsamód önbizalmat adott, kedvemre esett kimondani a nevét is, de azért korántsem annyira, mint Fifi Puknerét. Egy régebbi korban, amikor én még nem is éltem, Hadnagy Barotán a könyvtár olvasóiról jelentett, s mivel nem öregedett, ahogy sokan elvásnak, megromlanak az idő folyamatos és soha nem szűnő csapásaitól, jogosan megtarthatta az állását, illetéknéppen a befolyását is.

– Mi a gond édesanyáddal, kislány? – kérdezte olyan hangsúllyal, akárha valami orvosdoktor lenne. Középkorú, napbarnított férfi, az ujján pecsétgyűrű, nyakában aranykereszt. Az ádámcsutkjáig göndörödött a dús, fekete mellszőr. Állítólag a mellszőr savanyú. A könyvtárosok sápadtak szoktak lenni, mint a papi pergamen. Szomorú szájszaguk van, és mindig egy mérettel nagyobb, homokbar-na köpenyben járkálnak a polcok között, a rosszul csatolt munkahelyi szandálról nem is beszélve. Legalábbis nálunk, Kelet-Európában így szokott lenni.

De ő mintha egy női magazin virágoskertjéből lépett volna elő, teljes fegyverzetben, eléggé szembetűnő, de azért mégsem tolakodó pompában. Úgy is közlekedett a könyvekkel telt, roskadozó polcok között, mint egy szép, kortalan szellem.

Mit válaszolhattam volna?

Annyit mondtam, hogy hosszas töprengés, illetve a kételyek ideiglenes felfüggesztése után úgy döntöttem, meg fogom ölni édesanyámat.

– Kit?!

– Az anyukámat.

Aha, aha.

De a pillanatnyi döbbenet után máris zafíros férfifény csillant a szemében.

– Nyilván sokszor átgondoltad... de biztosan ezt kell tenned? – kérdezte.

– Meg akarom menteni a világot – bólintottam. – Az ismerőseink közül legalább néhányat. Például Fifi Pukner urat. Igen, őt akarom megmenteni leginkább.

– Azt a balfácán csodakereskedőt?!

– Igen, bár már lehet, hogy elkéstem. Mondja csak, könyvtáros úr, igaz, hogy Kelet-Európa összes órája rosszul jár?

– Mi dolgod lehet neked Fifi Puknerrel? – mosolygott Hadnagy Barotán, és

megnézte az időt. – Igen, azt hiszem, ez az állítás igaz – bölintott, és tűnődött, mint aki komoly fejtörőt kapott, különben azért biztos a megfejtésben. Játszott a kölcsönzési kartonokkal, mert ragaszkodott ezekhez az igazán avított dolgokhoz. Ki tudja, miért alkalmazta még mindig őket. Forgatta az időtlen, sárga lapocskákat, mint a kártyalapokat, szerencséd lesz, nem volt szerencséd, tromf, tromf, sakk, matt, izé. Az idő belegöndörített néhány ezüstös szálat a barkójába. Kitöltötte aztán a kölcsönzési lapot, úgy firkált, olyan könnyedén és gyorsan, ahogy a receptet írják. Soha nem láttam még, hogy bármelyik ismerős doktor lassan írta volna a receptet. Szélesen rám mosolygott végül, azért szóljak, szólj, ha közeledik a végkifejlet.

– Nem feledkezem meg magáról, uram – bölintottam. Kicsit toporogtam, mert lett volna még mondanivalóm. Még megjegyeztem, mintha magyarázattal tartoznék, azt hiszem, ővele is végzek, ha a tudomásomra jut, hogy viszonyt folytat az édesanyámmal.

– Soha nem randevúztunk – ingatta a fejét, belekeményedett egy kis kvarc a tekintetébe.

– Bárki állíthatja – szóltam. – Széttárják a karjukat, dehogysis találkozzatok az anyukáddal, én aztán soha, nem is gondoltam rá, még egy tesztosza merevedésem se volt miatta, csakhogy aztán más derül ki. Súlyos dolgok derülnek ki, tisztelt könyvtáros úr. Úgyhogy sajnálni fogom, ha magával is végeznem kell.

Elgondolkodott, erős és határozott fogalmazásom nyilván meglepte, hogyan is van fogalmam például a merevedésről. Miért ne lenne. Jó, de ilyen idős lányok, mint én, akkor sem szoktak így beszélni. Ilyen nyíltan, köntörfalazás nélkül, de hát nekem egyszer a Barbie-m is káromkodni kezdett, évek múlva meg is tudtam, cigányul. Fifi Pukner pedig a kötélről köpte le a legszebb nyáltócsát, ezüstözött és szív alakú volt. És nagyon lassan itta föl a kultúrházudvar fűrészpóra. Fifi Puknernek volt egy igazán szép mutatványa. A magasból dobálta a bimbózó rózsákat, és mire földet értek, már egészen kinyíltak. Valaki az udvar hátsó traktusában felejtett egy, megnéztem, Zaporozsec típusú autót, azóta ott rozsdásodik.

– Különben miért is lenne baj, ha randevúznék az édesanyáddal?

– Részemről talán szimpla féltékenység az egész. Persze arra is gondolhatok, hogy maguk egy követ fújnak.

– Miféle követ, kislány?

De akkor én már mentem, mint egy kicsi szellem. A hátamon éreztem Hadnagy Barotán kíváncsiskodó tekintetét, amíg be nem húztam magam után az ajtót. Lépegettem lefelé a lépcsőn, integettem a falra függesztett képeknek,

szervusz, Szofoklész,

szevusz, Sekszpirkém,

szervusz, Molír,

szervusz, Góte,

és közben arra gondoltam, Hadnagy Barotán biztosan úgy bámulja a nevemet a kölcsönzési cédulán, mint aki örökre el akarja felejtetni.

Nem fogja, mosolyogtam.

Mindig emlékezni fog rám, erről kezeskedem. Hahaha! A bejáratnál meg is néztem a karomat. Kellemes kis piros foltok maradtak az érintése nyomán. Fölnéztem az utolsó képre.

Meggyógyítod, Csehov úr?

Szeretném kijelenteni, semmi esetre sem vagyok különleges. Nem vagyok egy úgynevezett csoda. Egy bizonyos nagyszám. Nem vagyok kivételesség, egyszerűen egy fruska vagyok, szavakból és húsból, kis szélfújásnyi lélekből, és olyan gondolatokból, amelyekkel mások is táncoltathatják a kétes öntudatukat. De az igaz, hogy már évekkel ezelőtt, még egészen kicsiny koromban összeakasztottam a tekintetemet Fifi Puknerével, aki éppen elvállalta, hogy Vlagyimir Iljics Lenin helyett áll ki a térre. Addig a napig a rettenetes bolsevik egy fekete bronzszobor formájában szemlélte a főút forgalmát, német, magyar és román kamionok nem szűnő zúgását, és egy napon némi vita, hezitálás, okoskodás és asztalcsapkodás után úgy döntöttek a helyi méltóságok, hogy le kell dönteni. Piff-puff a szabadság. Édesanyám ünneplőben járt, illata fátyol volt, megnézték, milyen sokan megnézték. Sminkelte magát, ő maga is az ünnep része lett. Dauerolt is, hajában tenger. A méltóságok tehát arra jutottak, hogy el kell vinni a kis térről Lenint. Na, elvtárs. El is vitték, recsegett a csörlő, mint aki siratja a kommunizmust. Nagyon szomorú lett utána a kis terecske, hiába ásitott rá egyik oldalról a talponálló, a másíkról a hentes, és hogy ez mégse maradjon így, Fifi Pukner elvállalta, hogy némi honorárium fejében a helyébe áll Leninnek, míg a helyi politikai és művészársadalom nem tesz szert a korízlést és az eszményeket jellemző, a teret visszamagasztosító újabb alkotásra. Meg is tette. Városunkban Fifi Pukner volt az első mozdulatlan mozdulatszínész, néha vér is folyt az orrából, egyszer odatartottam a tenyerem, huszonkét csöppet számoltam.

Néhány nap múlva Fifi Puknert sírásó lapáttal ütötték le Vlagyimir Iljics helyén, ahogy hallottam, az éjszaka mélyén történt a támadás, meg-megcikkanva zümmögtek a főút mellett álló neonlámpák, a testre hajnalban találtak rá a téglagyári munkások, eszméltre rugdosták, ő még délelőtt visszaállt a talapzatra. Előtte aranypermettel fújta be fején a gézkötést. Mentünk az oviba édesanyámmal, sokáig néztünk egymásra. Fifi Pukner, a hős, a férfi. Különben akkor már járkáltattam tépett szárnyú legyet a hasamon. Rendszerváltás, mondta valaki. Kicsi voltam, mint egy rügy, álltam a tükör előtt anyám cipőiben. Nem tudtam, hogy szemezek, de szépen csillogott az aranyozott kötés Fifi Pukner homlokán nagyon.

De ez most mindegy is.

Ez a kor, amelyben élnem adatott, meglehetősen közhelyessé vált, és engem ez visszafogott lelkesedéssel tölt el. Nem is az, hogy minden ismétlődik. Hanem hogy az ember újra és újra csak a régi szerszámaikat használja, jön a lapát, felemelik, akárcsak Fifi Puknerre. Fölmennek a padlásra nagypapa bikacsökéért, és a tévéshop adása alatt megtisztogatják. Verőlegények bálozása. Örüljek-e, hogy olyan unalom köszöntött ránk, mintha üres főzelék lenne a sors, a történelem vagy az isten. A kicsinyesség és a laposság, amibe torkolt a nagy áhítat, és aztán a mámoros öröm elillanása, ugyan nem várt, de logikus következmény volt. Lárifári, miért is változna meg bármi is, ha könnyebb úgy maradnia, ahogyan eddig, ezekkel a szolidan szorongó kiterjedésekkel, ezekkel az öklendezésnyi tartalmakkal, ezekkel az imbolygó és kimódolt táncokkal, ezekkel a kiterjesztett hóbörgésekkel? Nem kell újat tanulni, mert nem érdemes felejteni.

Édesanyámat pedig Szabadság Mazsolának hívták, és horkolt is.

*

1984 őszén születtem, és most, amikor lejegyzem ezt a nehéz, kutya nehéz, hazugságokkal és félrevezető megjegyzésekkel teli elbeszélést, voltaképpen mesét, amikor elmondom a magam körülményes szavaival, még tizenöt éves sem vagyok. Igen, jól számol, aki számol. Nyílt már az ölemben rózsa, keringett fölötté megittasult méh. Dongó, hatalmas fejjel, az Allegro barbarót dúdolva, az Újvilág szimfóniát zenélve, különben édesanyám szerette Sosztakovicsot is. Hatalmas fekete kutyák követtek, mint a földre ereszkedett felhők, ettek az illatomból.

Súgok tehát egy nevet, Fifi Puknerét, aki helyművész volt, és látott foszforeszkáló fényben fürdő olajvonatot, a magyar pusztában száguldó halálkamiont, hajlongó újkori rabszolgákat végtelen hagymaföldeken, és tudja, hogyan kell visszahamisítani a lejárt szavatosságú csirkemellből készített tonhalfilét. Fifi Pukner egy újtjáról hozott nekem egy pillangó alakú csatot, figyelmeztetett, amikor átadta, hogy bizonyos gondolatok megbolondíthatják a hajcsatokat. És valóban. Egyszer, amikor Fifi Pukner és édesanyám találkozására gondoltam, a csatokból valódi lepkék lettek, és elszálltak a városi víztorony irányába, ahonnan az utolsó városi párttitkár le akart ugrani, de aztán végiggondolta, és inkább reformista lett. Fifi Pukner egyszer a kultúrházban visszafejta a tejet a tehénbe, senki sem tapsolt, pedig ukrán vendégművészekről tanulta a csíziót. Megkóstoltam. Nagyon finom a kétszer, illetve így már háromszor fejt tej. Fifi Pukner különben szereti a verseket is. Szokott szavalni az éjszakai országút közepén,

hazám, hazám, hazám.

Megnéztem, mikor született édesanyám, Szabadság Mazsola.

Nem tudtam megállapítani, elmosódott a dátum.

*

Körülbelül azután, hogy édesanyám végzett Dusan Halilovic bácsival is 1997-ben, akinek egyedülálló lepkegyűjteménye volt, és Jakulevóból költözött hozzánk, és amit többször megmutatott nekem, kezdtem igazán töprengeni, mit kellene tennem.

Akkor már halott volt Jan Vasziljev (+1989),

Boba Barbu (+1991),

és csakhamar bevégezte János Zakariás is, illetve nála kicsit más a helyzet.

Ezeket az embereket mind édesanyám tette el láb alól. Ahogy megállapíthatam, hidegvérrel gyilkolt, előre eltervezve. Jogos a kérdés, miért is gyilkolt édesanyám. Sokat töprengtem ezen ujjat szopva, és aztán nagyobbacska lányként is. Talán mert túl sokat olvasott, és arra jutott, olyan is tud lenni, akár a sors. Vagy hogy ő a sors. Az a rengeteg történet, amit a könyvtárból elhozott és elolvasott, efféle különös hatást gyakorolt rá, Szabadság Mazsolára. Arra jutottam végül, az események menetét meg kell állítani. Leleplezhetném, a szemébe vághatnám édesanyámnak, hogy mindent tudok az üzelmeiről, hogyan, milyen rafinált módon végzett velük, ezekkel a jóra való, rendes, becsületes emberekkel, akik érdekes módon mind Kelet-Európa valamelyik vérrel áztatott szegletéből származtak. Így mondják, ezt sulykolják úton-útfélen nekünk, hogy mi Kelet-Európában élünk. Kelet vagy közép, esetleg középkor, lett volna némi módosításra igény, illetve lehetett volna, de aztán mégis az derült ki, hogy semmi közép nem kell,

semmi mértékletes nem tartozhat ide. Kelet ez, egészen, mindenestül, rettenetes nyári hőségben is rotyognak a pörköltök, amik fölött az illetékes szakács rendre vág a csuklóján, hogy sűrűbb legyen a szaft. Aljasságunk története. A sztyeppei magány egyszerre csak bizánci pompát ölt, fölvonulást szervez. Mármost ez így, ilyen formában nem ment nekem. Úgy értem, az édesanyámmal való szembehe-lyezkedés, aminek mi lesz a vége, jaj, aminek természetesen az lesz a vége, hogy kioltom az élete világát, legyilkolom, mint valami mártír állapotot. Nem lenne helyénvaló, sem pedig ízléses, ha váratlanul, se szó, se beszéd nekitámadnék, leg-alábbis a külvilág, az utca lakói, az ismerősök és az ismeretlenek előtt, egyálta-lán, a világ előtt, akkor joggal vélhetné bárki, hogy nemcsak hálátlan vagyok, de elvetemült is. Milyen kegyetlen gyermeklány. Egyébként az vagyok, számító, kegyetlen, elvetemült. Vállalom. Meg aztán lettek más szempontok is. Nem any-nyira etikusak, mint inkább esztétikaiak. A szépérezék, ugye.

Édesanyát nem ölünk slendriánul.

Egy édesapa fejbe baszható.

Egy anya nem vasvillát vagy fejszét érdemel.

Sokkal több figyelmet, meggondolást és türelmet igényel egy ilyen cseleke-det, mint más, egyéb életellenes büntett. Egy szomszéd, egy rivális, de még egy apa megölése lehet rutin, fölindulás, lehet jogos bosszú. Apát ölhetünk rendetle-nül, félreértések vagy tévedések következtében. Aki azonban az édesanyját öli meg, visszautat vált az élet eredőjébe, a saját életének alfájába, és ott is pusztít. Nahát, míg kisebb voltam, láttam ezt a vágyat néhány babám szemében. Kedves, szép babáim voltak. Aztán egy idő után úgy néztek rám, hogy dideregni kezdett a bőröm. Az a nézés, amikor a Barbie eldöntötte, hogy meg fog ölni.

Beszélgettem az anyukámmal például János Zakariásról egyszer, aki még fia-talabb volt, és még szebb önmagánál, s miután ő elfáradt a sok kérdezősködéstől, valahogy a tükörhöz tévedtem, a nagytükörhöz vitt a lábam. Hát, az a tekintet. Úgy néztem vissza onnan, ebből a fantasztikus nagytükörből, ahogy a babák bá-multak egy idő óta rám. A babáim pontosan úgy bámulnak engem, mint én az édesanyámat, tehát meg akarnak ölni. Viszont minekünk van kandallónk, és használni is lehetett. Tehát használtam is.

*

Édesanyám évek óta minden héten járt könyvtárba, ezért még ki is tüntették, rendeztek egy városi ünnepséget nemrég, Fifi Pukner szavalt különben az ese-ményen, anyukám megkapta a leghűségesebb olvasó címet. Úgy láttam, kivéte-les boldogság volt ez neki. A melléhez szorította az emléklapot, mint valami sze-relmi vallomást, „a leghűségesebb olvasó”, és egy pillanatra valóban szépnek láttam. Kedves Szabadság Mazsola, te sorozatgyilkos! Úgy dadogta kissé esetle-nül a közönségnek, hogy neki egy szép napon kinyílt a kultúra ajtaja. De nem-csak résnyire, hanem valósággal kitarult, ő horizontot látott, és nem sarkot, bar-langot, félhomályt, derengést. Nem menedékhelyet. Eddig a szellem mozgásának iránya volt. Kötelező haladási irány. Most már szétszóródhat a gondolat, mint nyáj a réten, ez a szabadság. Legyünk csak szabadok. Ki gondolta volna, hogy ennyire könnyű, hogy ilyen nyilvánvaló, ilyen üdítő. Ki gondolta volna, hogy lehet szépen, fájdalom nélkül beszélni, érezni, véleményt nyilvánítani a kondé-

rok vagy a trágyadombok mellett, szól a kerti budiból Bánk bán áriája. Fifi Pukner ingatta a fejét a helyi választmány mellett ülve, kapott egy szelet fehér szalonnát. Mégis megtapsolták édesanyámat. Észrevettem, a szép könyvtáros férfi tapsolt a leghevesebben, ez a Hadnagy Barotán. És még fésültette magát, mint egy szent János Zakariás, nem volt loboncos, szakálla a múlt volt, a régi loboncok emlékét csak fújta, fújta a szél. Különben nézte édesanyámat csillogó szemmel ő is, a slicéhez tévedt a keze. Hajaj, ha tudta volna, milyen veszélyes vizekre evez.

*

Tudomásom szerint Jan Vasziljev 1986 augusztusában lépett le városunk szecesz-sziós jellegű állomásának peronjának kövezetére, mégpedig a moszkvai gyorsról. Az orosz vonatok olyanok, hogy ha az ember rájuk néz, csodálkozik, hogyan indulnak el egyáltalán, és ha elindultak, az sem lesz egészen érthető, hogyan képesek majd egyszer megállni. Állítólag Szibériában igenis vannak olyan szerelvények, melyek valamikor régen, évtizedekkel ezelőtt indultak el, talán még egy Berija nevű mesemondó is látta őket, integetett utánuk, és azóta is csak keringenek és csattognak, egyetlen állomáson sem állnak meg, elrobognak az épületek előtt, azonban így is lehet látni, hogy tömve vannak. Jan Vasziljev cirill betűs ajánlólevelekkel érkezett hozzánk, a piacon sok savanyú uborkát vett, és a járási hivatal előadója eltakarta a szemét, amikor először ráemelte a tekintetét. Finoman, kitaratóan derengett az egész ember.

– Hány watt? – kérdezte.

– Lelkiállapot kérdése – mondta Jan Vasziljev. – Nyugalmi állapotban negyven. Ha felzaklatnak, ha hegedülök, olykor száz is lehet.

Ma persze már a pelenkás kisgyerekek is tudják, hogy Csernobil fekete ürmöt jelent, valamint János apostol jelenéseiben olvasható egy passzus, amely a földek és az emberek megkeseredését jósolja egy, az égből alászakadó, halálos csillag következtében. Igen, Csernobil a fekete üröm eljöveteleit idézi. Jan Vasziljev alacsony, jelentéktelen ember volt, férfiatlan ráncokkal a szeme körül. Laposan és félreérthetően fogalmazott, mint az életunt irodisták. Azonban a csodájára jártak az emberek. A teste valóban világított. Különleges fényforrás volt, szomorú, sűrű földi csillag. Akár egy óriási, szomorú villanykörte.

Amikor a tragédia történt, ő Csernobilban élt, de kivételes szerencséjére egy kijevi tanulókommandó megmentette, első ves, bevetésszakos fiúk, akik a tragédia közelében gyakorlatozták éppen a B-2-es kimentési feladatsort, közülük már senki sem él. Jan Vasziljev viszont élt. De még mennyire. Éjszakai sétái alkalmával maguktól kapcsoltak be az autók és a Testvériség Bank riasztói, hunyorogni kezdtek az utcalámpák, megőrzítve a körülöttük repkedő éji rovarokat, a villanytelepek dobozai sercegni és füstölögni kezdtek, és egyszer egy macska felgyuladt, amikor elhaladt mellette. Ha a reform nem akar csodát, a forradalom meg annál inkább apellálna rá, akkor ez mi volt?

Jan Vasziljev a városunkba költözött, és gyakorta adott koncertet a máskülönben kifinomult ízlésű helyi közönségnek. Újra csak szólnom kellene valamit a kelet-európai ízlésről, ígérem, egy mihamarabbi alkalommal meg is teszem. Jan Vasziljev rendszeresen adott hegedűkoncertet a városban, pedig működött nálunk zeneiskola és dalárda éppúgy, mint komoly hagyománnyal bíró tűzoltóze-

nekar. Jan Vasziljev koncertje nem volt mérhető az eddigi zenei élményeinkhez. Miközben játszott, úgy világított, akár esti sétái alkalmával. Fényesség támadt a hegedűje körül, amikor Albioni, Brahms vagy Csajkovszkij volt műsoron.

Úgy három- vagy négyéves lehettem, amikor meglátogattuk az édesanyámmal. Furcsa, de emlékeim tiszták, élénkek. A művész egy nagy sikerű megyei föllépésen volt túl éppen. Kissé kimerült volt, de készséges. Beszélgettünk, kaptam pudingot, kekszet, érdekes játék egy világító kekszet a fel-felfénylő csokipudingba mártogatni. Édesanyám megkérdezte Jan Vasziljevtől, igaz-e, hogy az a kivételesen szép, üveghangú hegedű, amivel játszik, és ami ugyancsak fényforrás is, egy halott kislány kezében volt, abból emelte ki Jan Vasziljev, és hogy tulajdonképpen nem is ő játszik, amikor a húrok fölött táncol a vonója, hanem az a nyitott szemmel a halálba bámuló, hólyagos bőrű kislány, az a névtelen, senkié se gyermek, aki a tragédia pillanatában is gyakorolt éppen, és zenélve halt meg amikor az örömcsillag fénye, akár egy óriási, forró lélegzet végigperzsel a tájon és Csernobil város házai között, és ekkor édesanyám rám pillantott, bizonyára úgy néz ki, mint ő, így nézett ki, mint az én gyönyörűséges gyermekem.

Csak valamivel idősebb volt természetesen, mondta aztán.

Jan Vasziljev nem válaszolt, de aztán egész este szótlánul ült, csak hümmögött, csak bólogatott. Olyan egy ukrán férfi sóhaja, hogy meg is lehetne reszelni. Bele tudod verni a szöget. Végül édesanyám kézen fogott, és mentünk, puding se volt már, kicsit csalódott voltam, hogy nem világít a hasam.

Mint megtudtam, Jan Vasziljev ettől fogva gyakran volt részeg, s alkonyat után öreg kutyát játszott, négykézláb ügetett ki az úttestre, ugatta az autókat. S ha régebben világított, most ugatott. Mindig ugyanott, mindig ugyanakkor. Egy ilyen este, amikor Hadnagy Barotán könyvtáros hazafelé autózott, anyám rátelefonált, hogy ugorjon be hozzánk, és ő felénk kanyarodott. De kiment a fejéből Jan Vasziljev, aki azóta kutyává lett esténként, és kutyaként egyáltalán nem világított. Későn vette észre szegényt, egyszerűen áthajtott rajta. Mint amikor egy hegedű felsikolt, mondta később a helyszínelő rendőröknek Hadnagy Barotán, és azt is hozzátette, hogy az eset óta nem működik az autójának a cigarettagyújtója.

Azt hiszem, ez volt édesanyám első gyilkossága. Legalábbis ettől fogva figyeltem az ügyeit, bár könnyen meglehet, hogy már korábban is gyilkolt.

Egy sorozatgyilkos esetében meglehetősen bizonytalan kezdet, és még kiszámíthatatlanabb a végkifejlet. Miért kezdett gyilkolni édesanyám, én azt nem tudom. Talán a születésem után kezdődött, megdöbbenetete a vajúdás gyötrelme, a fájdalom, valakin bosszút kellett állnia, s mert apám már messze volt, vagy nem is volt már életben, talán az egész világon, az emberiségen állt bosszút. Azt hiszem, nálunk, Kelet-Európában bizonyos tulajdonságok fölerősödése és szívós kiteljesedése elkerülhetetlen, nem lesz semmi, de nem is múlik el a semmi. Ha a görögöknél a sors példaértékű rafináltsággal dirigálta le a cselekményt, mifelénk inkább az aljasság és a lélek lezüllése a legfőbb dramaturgiai késztetés.

Én úgy képelem, hogy mindenképpen Jan Vasziljev megölése után kapott édesanyám, ahogy ezt mondani szokták, vérszemet.

*

Ezt a tájékat szereti a legjobban édesanyád. Innen szokott kölcsönözni, mondta egy alkalommal Hadnagy Barotán könyvtáros, és magamra hagyott, mert csöngettek a kölcsönzőpultnál. Bámultam a polcot. Jó nagy volt, természetes alkotmány. Tanulmányaimból és a képzelőerőm segítségével arra következtettem, hogy pozdorjafa. Iszonyatos súllyal bírt. Mindenféle könyvekkel volt teli. Azonban mégis furcsán állt. Kissé ferdén. Kelet-európai irodalom, mutatta egy fölirat, szerintem Hadnagy Barotán írta. Milyen sok megbecsült, elhurcolt, kivégzett, letiltott, áru-lóvá lett író. Mennyi gyűlölet. Mennyi betölthetetlen hiány. Mennyi szépség. Mennyi lehetőség. Mennyi szar. Láttam vérző könyvet is. Nem mindig vértett, de néha igen. Csöpögött belőle az embervér. És a könyvek, akárcsak Fifi Pukner, tudnak repülni is.

*

Izgatott nagyon az a könyvespolc, amelyik édesanyám kedvence volt. Melynek polcairól a legtöbb irodalmat hazahordta. Újabban innen kölcsönzött a legtöbbet. Fölhevült politikai költemények gyűjteménye. Olyan regények, melyekből megismerhető a kor, az itteni élet. Olyan novellák, melyekben semmi nem történik, mégis a láthatatlan mindenség roskad a szereplőkre. Naplók, melyek az igazságot ígérik, aztán csak az elfogultság ingoványában bolyonganak. Mesék, melyeknek nincs végük, amelyek képtelenek befejeződni, és csak ismétlődnek, ismétlődnek, ismétlődnek. Valahol itt lehet elkóborolt apám önéletírása is. Apám, ki voltál te? Egy részeges keleti pogányisten, aki idejében kereket oldott? Ferde volt ez a könyvespolc, régi darab, még emlékezhetett az elmúlt huszadik századra. Kihúztam egy könyvet a többi közül, emberekről szólt, akik eltűntek és soha nem lettek meg, árultak és elárultattak, a polc nagyot reccsent. Gyorsan visszadugtam a helyére. Aztán kihúztam egy olyan könyvet, ami arról szólt, hogyanvész el a szerelem. A polc megint reccsent. Beleolvastam egy másik könyvbe, azzal kezdődött, hogy fiatal férfiak szökdecselnek a taréjos, barátságos tenger partján, csillogó testüktől megijed a sirály. Megnéztem a történet végét. Egy kövér, idős ember bolyongott valami mocsárban, az óráját nézegette, jár-e még. A polc mintha fölajdult volna.

*

Boba Barbu alacsony, kis kelttészta nő volt. Fehér bőrű és fekete hajú, és ha kérdezték, gyakran franciául válaszolt. Boba Barbu a decemberi események után hagyta el Romániát, hogy aztán nálunk, Magyarországon telepedjen le, itt nyisson fodrászatot, idővel pedig kozmetikai természetű fölkeréseket is elvégezzen. Úgyes ujjai voltak, az ízlése kifogástalan. Páros napokon haját ápolt, frizurákat göndörített, páratlanokon pattanásokat és mitesszereket nyomogatott, körmöket reszelt. Édesanyám a kuncsaftja volt, mondhatni, hamar a törzsvendége lett, idővel össze is barátkoztak. Mondta édesanyám, hogy vannak emberek, akik életük egyetlen szakaszát mesélik újra és újra, és a román fodrásznő ilyen volt.

Boba Barbu oly sokszor mesélt Temesvárról, a tüntetésekről, a Kondukátor és szépséges felesége elleni fölkelés lázas napjairól, hogy sok képet örökre megje-

gyeztem, a történeteket úgy is előadhattam volna, mintha velem estek volna meg. Amikor egyszer ezt szóvá is tettem, mintegy dicsekedtem, édesanyám elgondolkodott, majd azt válaszolta, ennek a tájéknak erős igénye van a halottak nyughelyének a változtatására, majd meglátom, hogy olyan föld a miénk, olyan tájék, hogy a sírokat újra kiássák, a halottakat megünneplik, majd eltemetik, és nem föltétlenül ugyanoda. Nem, nem, nincsen garancia arra, hogy a halál megnyugvást hozhat. Néha a sírok maguktól mennek el. Egy nap még a kert végében a hant, másnap a szomszéd csodálkozik rá.

Boba Barbu azonban azt állította, az ő esetükben vándorlásról szó sem volt, mert azokban a napokban, amikor a katonaság a földühödött, zajongó tömegbe lőtt, a halottak egyelőre csak egyirányú utat tettek meg. A halottakat kihozták a kamrákból, a cellákból, a vérrel áztatott termekből, és a napvilágon közszemlére tették őket. Szép sorban heverték a holttestek, kiállítás volt ez kétségtelenül. A mi országunkban is előfordult már hasonló.

Édesanyám kedvtelve nézte a frizuráját, majd megkérdezte, nem ekkor történt-e, hogy a szép, rendezett sorba helyezett, kínzások nyomait is viselő tetemek között egyszerre megtalálta Boba Barbu a férje holttestét.

Ezt nyilván nem kellett volna megkérdezni.

De hát édesanyám olvasott ember volt, és akkor már elég tájékozott volt a Kondukátor elleni föllépések történetében, már amennyiben a sok mendemonda, híresztelés, fölnagyított és elképzelt részlet ismerete tájékozottságot jelent. Mint mondtam, édesanyámat Szabadság Mazsolának hívták. És folytatta is az egyik ilyen elképzelésének a közreadását.

Hogy ugyanis Boba Barbu férje egy ismerős, halott nő kezét fogta, valami Mundeszku Irén, úgy ám, kétség nem lehetett efelől, összefonódtak a rászáradt vértől rozsdaszínű ujjak, melyeknek csúcsain kifehérlettek az alvadás keretezte körmök félholdjai, a két kétségkívül és egyértelműen halott ember összetartozott, egymáséi voltak, lettek, Mundeszku Irén és Boba Barbu férje, mint akik kézenfogva lépnek át az örökkévalóság ajtaján, így heverték a fűben, a szavakkal igazán mégsem kifejezhető állapotban, amit tehát halálnak, elmúlásnak, a pusztulás utáni semminek és bárminek nevezünk, és ami fölött már, hiába is vet be az élő cselt vagy fondorlatot, az életnek nincs hatalma. Egy férfi és egy nő holtukban is kifejezik az összetartozásukat.

És az igaz, hogy ebből az emberpárból, a román Rómeó és Júliából szobrot készítettek és felállították őket a Szabadság téren, de csak egy éjszakára, mert valaki nyomban szétverte őket, kalapáccsal.

Maga volt, Boba?

Kalimpáltam a lábammal, vártam a hatást.

Boba Barbu kezében fölemelkedett az olló. Aztán csak egy picinykét nyesett még édesanyám dús, szép hullámszerű hajából. Egyszer csak létrejön a szép. Boba Barbu kikapcsolta a ventilátort. Aztán bekapcsolta.

Táncoltak a levágott tincsek a padlón.

Másnap tudtuk meg, hogy Boba Barbu, ez a kelttészta nő, ez a kedves, csicseregő hangú, kissé széles csípőjű román asszony a hajvágó ollójával vágta föl az ereit. A piacfelügyelő mesélte el édesanyámnak, miközben ő éppen bepakolta a kosarába a káposztafejeket, karalábékat, hagymakötegeket. Vett brokkolit is, már árultak.

Bámultam édesanyámat.

Önkéntelenül a hajához nyúlt, igazgatta, látja, piacfelügyelő úr, szolt aztán, ez még az ő, ez még szegény Boba Barbu keze munkája, szép, nem?

*

Arról beszélgettünk édesanyámmal, hogy miért szenvednek az emberek, és a szenvedést miért is nem tartják szenvedésnek. Miért keresik megátalkodottan és eltökélten a szenvedések újabb és újabb formáit, miért a szenvedéstől várnak megvilágosodást. Bizonyos helyeken a szenvedésnek igenis van haszna, családok, városok, nemzetek részesülnek belőle. Errefelé azonban nem nagyon látni, hogy megérné odaadni karod, lábad, lelkedet. Csak szenved az ember, és mire jól kiszenvette magát, belöki egy sebtében kikapart gödörbe, és aztán még rá is csinálnak a földhalomra.

Mit tett például Hadnagy Barotán? Hát bizony ő volt a könyvtári besúgó. Azokban az években, amikor erre igény volt, amivel nem azt mondom, hogy manapság ne lenne igény, csak Kelet-Európa azt is jelenti, hogy az igény megmarad, igény mindig támad, igényre mindig szükség van, szóval akkoriban minden héten leadta, hogy ki milyen hangulatban szolgáltatja vissza a kikölcsönzött könyveket, ki olvas lelkesen, ki hogyan értelmez, ki volt az, aki bele sem lapozott a kikölcsönzött példányba. Eltűnt apám önéletrása is szerepelt a kölcsönzési listán, állítólag a kommunisták betiltották, de ez nem volt mérvadó. A kommunisták, mondta anyukám, sok olyan dolgot tiltottak be, amiről aztán folyton beszéltek. Milyen érdekes, nem? A pártközpont kellemes kinézetű kockaházából azonban, ami a zeneiskola mellett állt, ezt jól megfigyeltem, nem jártak könyvtárba. Az már sok lett volna, elég volt minden héten egyszer a megyeszékhelyre buszozni, vagy a fővárosba utazni fölvilágosító tanfolyamra. Néha Fifi Pukner repült el a házak fölött, és énekelt, futott a rendőr alatta, egy kezével a nadrágszíját tartotta, le ne csússzon. Nem volt jó hangja Fifi Puknernek, de nekem már akkor is tetszett. Pedig még el sem vállalta az álldogálást Lenin helyett.

*

Dusan bácsi a déli végekről költözött föl hozzánk. Anyukám sokat mesélt Jakulevó városáról korábban. Dusan bácsit a háború űzte el az otthonából, a háború küldte hozzánk, a háború tervezte el minálunk a végzetét. Látszólag ő is természetes körülmények között hunyt el, és az orvosi vizsgálat eredménye, mint megtudtam, szívszélhúdésről szólt. Ez, ugye, nyilvánvalóan természetes halál. Csakhogy Dusan bácsi elhunyt előtt pontosan egy nappal édesanyám önála volt vendégségben. És természetesen én is. Igazán kellemes este volt. Beszélgettek a világ folyásáról, a hosszú és véres szarajevói ostromról, nekem persze Dusan bácsi, aki sok családtagját és ismerősét vesztette el Jugoszláviában, megmutatta a lepkegyűjteményét, ami nagy tisztességnek számított. Kislány, gyere csak! Egy igazi lepkegyűjtemény! Dusan bácsi a jakulevói helyi gyűjteményből hozta el a lepkéit, még mielőtt a katonák megérkeztek volna, tankokkal és hullahordó teherautókkal és utánfutókkal. Szóval sikerült kimenekíteni a gyűjteményt. A legszebb balkáni lepkék, mesélte Dusan bácsi. Kikelés előtt a lepkebábok gyakran drágakö-

vekként ragyognak. Vannak zenélő lepkék, dúdolnak, így, mondta Dusan bácsi, majd megmutatta a dús ajkaival, hogyan zenél egy halálfejes lepke.

Édesanyám bólintott, majd azt kérdezte, tudja-e Dusan bácsi, hogy akadnak olyan szárnyasok, melyeket már gondosan, minden igényt kielégítve fölszúrtak, mondjuk így, a díszhelyükre, ők meg, ezek a balga kis lények pedig fölédnek.

Igen, ő is járt már így, helyeselt elgondolkodva Dusan bácsi.

– Milyen lepke volt?

– Természetesen az is halálfejes – mondta Dusan bácsi. Én pedig odaültem az öregember mellé, és vártam, mert sejtettem, mi következik.

– És mit csinálnak a feltámadt lepkék?!

– Zenélnek. Dúdolnak. Énekelnek – mondta Dusan bácsi remegve.

És ekkor édesanyám elmesélte Dusan bácsinak, hogy a minap hallott egy boszniai asszonyról, éppenséggel egy jakulevói illetőségű vászoncelédről, aki több száz férfi kivégzését leste meg a háború alatt, a vándorló tömegsírok idején. A bozótosból leselkedett. Miután elvégezték a dolgukat, a katonák rövid időre elvonultak, megéheztek, megszomjaztak. Kis időre őrizetlenül maradtak a halottak, és ez az asszony megtalálta mind az öt fiát, az öt játékos, komoly munkás nagyfiút, a legkisebb is komoly fiú volt már, szőr göndörödött az állán, vállával bírta el a naplementét, egymás mellett feküdtek, de inkább egymás hegyén-hátán, és hogyan találhatta meg őket annyi test, annyi cafat, annyi vérző hús között.

Dusan bácsi szeme furcsán csillogott.

– A zene után találta meg őket – suttopta Dusan bácsi.

Így igaz, folytatta édesanyám, mert mindegyik fiúnál volt üveglapocska alatt, kis keretben dúdoló, élő lepke, mindegyik fiú kapott az apjától, aki nem volt ott, mert máshol akadt dolga, mert éppen menekítette a jakulevói lepkegyűjteményt.

Dusan bácsiért másnap jött a rohamkocsi, de csak megállt a ház előtt, öt perc múlva továbbhajtott. Aztán már csak egy fekete autó fordult be a sarkon, és mintha zenélt volna. Ott álltam, láttam. Megpróbáltam utánaozni a feltámadt lepke hangját, nem sikerült.

*

Akkoriban a városunk helművésze, ez a bizonyos Fifi Pukner kötelet feszített ki a templomtorony és az iskolatető között. Azt gyakorolta, hogyan tud kötélen átjutni a templomba. Nálunk a református templomnak van kis erkélye, de nyilván lehetett volna a katolikus templom is. A zsidó templom azonban nem, azt már lebontották, annyira elfogytak a hívők, nem akadt már olyan templomjáró ember, aki gondját viselje, becsukja maga után az ajtót. Hanem Fifi Pukner! Olyan szépen egyensúlyozott, hogy többször megálltunk, és néztük édesanyámmal, hogy míg járnak-kelnek alatta a kamionok, a teherautók, a hamisított panírral és hallal dolgozó élelmiszer-szállítók, a hamis márkájú ruhákkal száguldó teherautók, az olajszállítók, hogy kel át tulajdonképpen száraz lábbal ezen a különleges özönvízen. Igen, a főutunkat nyugodtan lehet özönvízszerű folyamnak tekinteni.

Tudtam, hogy figyelmeztetnem kell. Odafurakodtam hozzá. Mondtam tehát neki, ha édesanyám kérdez valamit, ha megállítja, ha meglátogatja, hogy szívesen elbeszélgetne vele, ő kezdjen ordítani, kezdjen dobolni, kezdjen bádogot hajlítgatni, mert különben baj lesz.

– Miféle baj? – kérdezte Fifi Pukner, aki a város helyművésze volt, és egyszer sikerült elállnia egy óráig a helyi kocsmá ajtaját, egy órán keresztül, főidőben, senki nem jutott be. A végén megtapsolták, és csaknem agyonverték. És én már mióta szemezek is vele, jóllehet még nem tudtam, a szerelem kezdete mindig nyugtalansággal jár. Ha jól értem, egyszer csak nem ismersz rá a világra.

– Megszöktet, ha megmondom? – kérdeztem.

Kicsit gondolkodott.

– Miért szöktesselek meg, kislány? – kérdezte.

– Félek, hogy engem is meghamisítanak.

– Értem – bólogatott. – És hová szöktesselek?

– Csernobilba. Vagy Temesvárra, Szarajevóba – soroltam a lehetőségeket.

– Jobbat tudok – mondta némi tűnődés után –, úgy szöktettek el, hogy maradunk. Nem megyünk sehová. De azért nem leszünk itt.

– Jó – mondtam –, engem, azt hiszem, kíváncsivá tesz minden megoldás. De még lenne egy kérdésem. Igaz, Fifi Pukner, hogy van egy nagy, egy fantasztikus, egy rémesen izgalmas titka?

– Nem tévedsz, kedvesem. Olyan titkom van, hogy a világ a csodájára jár majd.

– Én is?

– Te is, természetesen, többször el fogsz ájulni tőle.

– Mert meg fogom tudni?

– Úgy bizony – nevetett Fifi Pukner. – Meg fogod tudni, mert megszöktetlek, és boldoggá teszek.

*

János Zakariás egészen közeli szomszédunk volt, és sokszor mesélt az élete bizonyos szakaszairól. Milyen volt az, amikor rendszeresen sportolt. Vagy amikor udvarolt, rózszállal a szájában várakozott a kultúrház, a mozi vagy a strandbejárat előtt. Amikor szerepelt, mint statiszta, egy történelmi filmben. János Zakariás mindig is itt élt, ő úgy képviselte a környező tájék jellemét, hogy nem lehetett elválasztani a környékbeli utaktól, lejtőktől és emelkedőktől, a dögkuktól, a templomoktól, melyek tornya ezüstösen csillogott és bizonyos napsütések idején tótágast állt, megjegyzem, a benne zajló misével együtt. Olyan volt János Zakariás, mint valami emberi esszencia. Kivonat volt, kétségtelenül, ki kezdetlenül derűje, örök optimizmusa, és hogy pusztá kézzel is tudott volna kecskét, kutyát, borjút ölni. Volt még egy figyelemre méltó tulajdonsága, az tudniillik, hogy egyetlen kifejezése, egyetlen mondata sem azt jelentette, amit pedig jelenteni hivatott lett volna. A beszéd, azok a szavak, melyek elhagyták a száját, pontosan illettek a vidéket sepregető történelmi szélhez.

Amikor én és az édesanyám, Szabadság Mazsola elmentünk hozzá látogatóba, János Zakariás arról mesélt, hogy sok az ellensége, de őt ez nem bántja, nem érez emiatt keserűséget, sőt, inkább fölvillanyozza.

Mit ér ellenség nélkül az élet?!

Édesanyám eléggé hallgatólag volt ezen az estén. Türelmetlennek láttam. Zavartnak.

Aztán egyszerre csak megkérdezte, igaz-e, hogy János Zakariásnak furcsa ismerősei vannak. Illetve voltak. Illetve az a furcsa, hogy a régi ismerősei már egy-

általán nem ismerik föl János Zakariást, pedig hányan szerették, hányan bíztak benne, hányan értékelték a kivételesen éles elméjét, mert egyszerűen nem ismerik meg, ha találkoznak, fogalmuk sincsen, ki ő, és mi közülük volt hozzá egykor. Viszont lettek új barátai számosan, ünnepeken, templomokban, vízparton, réten és erdőségben, akik úgy viselkednek, mintha régtől ismernék őt, nem csak egy vagy két esztendeje, mintha mindig is János Zakariás ismerősei, barátai, pártfogoltjai, támogatói lettek volna.

Az az igazság, eléggé kíváncsi lettem, János Zakariás hogyan végzi. Mert bizony ezen az estén láttam édesanyám szemében a tüzet, hogy végez vele.

Egy nap arra ébredtem, hogy ül az ágyam szélén, és mosolyog rám. Kimentem a konyhába, és mintha János Zakariás lett volna az édesanyám. Belenéztem a kakaós bögrébe, János Zakariás nézett vissza. Ránéztem a maradék, mementónak hagyott Barbie-kra, János Zakariás volt mind, egy igazi Barbie, sportfelszerelésben, ő volt az zsidó kalapban és egy másik turbánban.

Kimentem az utcára, János Zakariás sétált el a ház előtt, és találkozott János Zakariással, köszöntek egymásnak, emelték a kalapjukat, szívélyesen beszélgetni kezdtek.

Most már azért tudtam, hogy a feltételeesség, vagy úgyis mondhatnám, a relativitás efféle természetű elterjedése, ami voltaképpen a járvány vagy a mérgezés tüneteihöz volt hasonlatos, csak azt jelenthette, hogy meghalt. Hogy nincsen már ez a különös ember, János Zakariás. Ami így elterjed, az halott. Csak a halott anyag bírja a népszerűségnek és a közértelműségnek ezt a kivételes képességét.

Mondtam is az anyukámnak, hogy János Zakariás se él már.

Se?!

– Mit mondtál neki? – kérdeztem aztán.

– Azt mondtam neki, hogy de hiszen maga János Zakariás! – mondta édesanyám.

– Csak ennyit?!

Kicsit gyanakodva nézett, mi a csudát akarhatok még, miért nem hagyom abba a kérdezősködést, majd hangokat hallottunk, hörgést, gurgulázást, nyüszítést, ordítást. Segíts, János Zakariás! Aztán csönd, mint egy kinyúló kamraajtó után, hogy hatott az egérméreg.

Ott hevert az udvaron a férfi teste, fölpuffadva, mintha biciklipumpával dolgoztak volna a végbelén. János Zakariás! Édesanyám kicsit kiborult, de máris hívta a mentőket, igen, azonnal, most. De már sorakozni kezdtek a hullafoltok, egy, kettő, három. Kértek persze hamar a mentősök, szirénázva, csikorogva, azonban nem tettek semmit, nem volt mit cselekedni, hívták is a halottaskocsit. Milyen érdekes volt, hogy zenélve jött a furgon, János Zakariás énekelt a hangszóróból, ária. János Zakariás hevert a kertünkben, a bukszusok mellett lévő hulláját két János Zakariás cipelte a fekete furgonig, amit aztán János Zakariás indított be, s indult vele a János Zakariás úton a János Zakariás Boncnoki Intézethez. Közben ő maga énekelt, ária.

Lehunytam a szemem.

János Zakariás hangján imádkoztam,
nyugodj békében, János Zakariás.

Elmentünk a temetésére, János Zakariás temette János Zakariást, harcoljatok, mondta a gyászolóknak, harcoljatok, és amen.

*

Úgy tehát ezeken a történeteken és eseményeken át jutottam odáig, hogy nekem magamnak kell megölnöm az édesanyámat, Szabadság Mazsolát. Viszont alaposan meg kellett fontolnom az elkövetés módját. Az ember az édesanyját, ha nem hirtelen fölindulásból öli meg, nem szolgáltatja ki a hagyományos gyilkosságok kellemetlen és megalázó processzusainak. A gyilkosság időpontja nem eshet nemzeti ünnepre, munkaszüneti napra, Valentin-napra, Halloweenre és természetesen anyák napjára. Elválni álmában a nyakát, megfojtani, ráereszteni a gázt, vonat elé lökni vagy láncfűrésszel földarabolni egyáltalán nem tűnt szerencsés megoldásnak. Ez még, azt hiszem, Kelet-Európában sem ildomos. Nem lehetett a kádba dobni, miközben, ahogy szokása szerint órákig fürdik, a hajszáritót. Nem lőhettem le orvul vagy szemből, honnan is szerezhethék én, egy kislány revolvért, nem fogadhattam bérgyilkost, hogyan is tehettem volna, és nem ismertethettem össze egy másik, az édesanyámra kedvet kapó másik sorozatgyilkossal, minthogy az édesanyámon kívül más sorozatgyilkost nem ismertem. A lehetőségeim tehát igencsak korlátozottak voltak. Miközben tartoztam neki annyival, s nemcsak mert az édesanyám volt, hanem mert ő maga is kifinomult sorozatgyilkos volt, aki tudja, hogy ugyan minden sorozatnak vége szakad egyszer, de bármelyik újra is kezdhető, szóval hogy tisztelettel végzek veled, érdemei, rangja szerint.

*

Végül sikerült úgy bejutnom a könyvtárba, hogy Hadnagy Barotán nem kártyáztott a kölcsönzési lapokkal a pultnál. Hosszabban, egyedül tanulmányoztam azt a bizonyos könyvespolcot. Nagy volt, egyre nagyobb, és mintha nőtt volna. Te jó ég, mennyi könyv. Mennyi mondat! És láttam, egyre jobban megdől, mint póznák a szélben, viharban, mint tornyok, ha megreped alattuk a föld, mint az itteni emberek, ha járnak a barázdás utcákon, dőlve, görbülve, rogyadozva. Aztán a sok példány közül kihúztam egy könyvet, és csodák csodája, de János Zakariásról szólt, és János Zakariás írta, illetve a János Zakariás Kiadó Zrt. adta ki. Impozáns, kemény fedeles kiadvány volt, színes fotók illusztrálták, illetve tartalmas képaláírások. Alig lapoztam bele, a polc, az a hatalmas, gyönyörű polc, ami az úgynevezett kultúrának, annak a sok emberi erőfeszítésnek, sok gondolatnak érzésnek, következtetésnek és rögeszmének, hóbortnak és álomnak, hogy így mondjam, a kincsestára volt, a tengernyi bánatnak, szenvedésnek a krónikája és tanulsága, recsegnie és ropogni kezdett. Szemernyi kétségem se volt, hogy a következő pillanatban összedől. Maga alá temet engem. Talán így is történt volna, ha nem helyezem vissza a könyvet azonnal, amit János Zakariás írt, és aminek az volt a címe, hogy János Zakariás. Milyen jó lett volna még nézegetni. Milyen jó lett volna egy-két János Zakariással megesett kalandot elolvasni.

De hát kétségtelenül élni akartam.

Lélegzet-visszafojtva vártam, tízig számolj, lélegezz, tízig számolj, lélegezz.

A polc végül is nem dőlt össze. Élek, mint tegnap. Mint ahogy holnap is fogok. Szépen, csöndesen eljöttem, Fifi Puknerre gondoltam közben, és ahogy haladtam a folyosón, láttam, hogy a régi szerzőket lecserélték a folyosó falán. Csak

János Zakariás képeit láttam már a falon, sehol egy Sekszpír, sehol egy Tolsztoj, egy Kaffffka.

*

Este kérdeztem édesanyámat, tervezi-e mostanában könyvek kölcsönzését, érdekes, tanulságos olvasmányok időleges birtoklását, Hadnagy Barotán biztos várja. Rám pillantott, igazított a haján. Aztán nevetve és könnyedén válaszolta, hogy természetesen folyamatosan tervezi a dolgot, mire én azt mondtam, de csak úgy mellékesen, mintha nem is érdekelné, hogy a szellemi és testi fejlődésem érdekében szükségem lenne egy könyvre, aminek az a címe, hogy János Zakariás. – És ki írta? – kérdezte elcsodálkozva édesanyám, és hozzátette, ilyen című könyv sok van manapság.

– Ha jól emlékszem, János Zakariás a szerző – mondtam.

Így már biztosan megtalálja, nevetett az édesanyám, jókedve, derűje megmaradt, a ruhásszekrényhez lépett, válogatni kezdett a különböző anyagok és minták között. Szépen akart fölöltözni, csinosan akart megmutatkozni, nyilván Hadnagy Barotán miatt, akivel véleményem szerint titkos randevút is tervezett.

És hogy még kérdeznék valamit, mondta.

Hogy nem lenne-e kedvem meglátogatni Fifi Puknert, a helyművészt.

– Dehogynem – mondtam –, mert lehet, hogy szerelmes vagyok Fifi Puknerbe.

Édesanyám túlzóan nevetett, mint egy kis kövér gilingalang. Én meg elérkezettnek láttam az időt, hogy kérdezzek egy igencsak fontosat.

– Édesapámat, aki elment mitőlünk, akit elfújta a szél, vagy elcsalt egy valamilyen szörnyű erő, akit elfutni kényszerített a kalandvágy, a végzet, megmondja végre, hogy hívták? Elég nagy lány vagyok, hogy tudhassam.

Nyomban elsápadt, megremegett, csúsztak alá a ruhanehez vállfák.

Sóhajtozott, egy ruha maradt a kezében, halálfejes.

– János Zakariás volt a neve – mondta végül, és bólintott. Komoly lett hirtelen. Szigorú és gyanakvó, és mintha megbántottam volna.

De ragyogva, boldogan ment el aztán reggel, a tükör előtt felejtette a sminkkészletét.

*

Aztán csak várni kellett. Nem finom érzés. Mi van akkor, ha vársz. Csak vársz. Végül délután Hadnagy Barotán csöngetett be hozzánk, sápadtan hozta a hírt, hogy édesanyámat agyonütötte a könyvtár egyik legfontosabb alkotmánya, ráborult a legszebb könyvespolc. Rádőlt a kelet-európai tölgyfapolc édesanyámra, és agyonütötte, akinek a kezében ott maradt János Zakariás kemény fedeles önéletrajza. Néztem a szép férfit, toporogtak mások is mögötte, egyenruhás, köpenyes, reverendás alakok. Hadnagy Barotán már biztosan a sírbeszéden gondolkodik, legfontosabb olvasónk ment ma el, és a fejfára, a kőre az van írva édesanyám neve helyett, mert őt ugye Szabadság Mazsolának hívták eredetileg, hogy János Zakariás.

Elájultam, hogy ne legyen feltűnő, mennyire megkönnyebbültem.

Vízzel locsolgatott a könyvtáros, közel hajolt, a szép arcára nyitottam a szemem.

Egyszer édesanyám olvasott egy könyvet, ami azt akarta bebizonyítani, hogy Isten is manöken.

Szólt hozzám halkán Hadnagy Barotán, hogy különben mindegy, nem nagyon érdekes, de nem jártam-e minap a könyvtárban, míg ő a raktárban időzött. Nem szöktem-e be a könyvespolcok közé.

– Megmondom, Hadnagy Barotán, ha maga is elárulja, mit keresett a raktárban – ezt egy kicsit pimaszul mondtam.

– Az az igazság, kislány...

– Nagylány vagyok – vágtam közbe, fölültem. Ő pedig szépen újrakezdte, hamiskásan mosolygott közben.

– Az az igazság, kedvesem, hogy az édesanyáddal beszélgettünk ott.

– Miről? – hültem el.

– Miről, miről? Hát Kelet-Európáról, János Zakariásról.

Ebben a pillanatban dudálás hallatszott. Az ajtóhoz rohantam, kitártam. Fifi Pukner hegymászó fölszerelésben szállt ki az ütött-kopott Zaporozsecből, jókora füst kéklett körülötte. Fény, kék színházfüst, Hadnagy Barotán máris öklendezik az udvaron. A szívem a jégkorszakba emigrál a félelemtől, csorog a verejték a szemembe. Különben nálunk nincsenek hegyek egyáltalán. Úgy értem, a városban, ahol élünk, hosszan, végtelenül terül a föld, nem izgágáskodik, nem keresi a boldogságot még dombok formájában sem. A környéken egészen sík a vidék, nyárfák sora, akácok, olajos illatú fűzesek. Néhány földhányás emelkedik itt és ott csupán, mintha melle akart volna nőni az Alföldnek. Tanyaromok mutatják ki magukat a sík földterületből, itt is éltek emberek, senki sem tudja, ők sem tudták, nivégre. Nem jártak soha maszkban vagy valami ilyesmiben, csak az arcukra égette magát kamillás kéreg formájában a nap.

Beszálltam az autóba, elhajtottunk, nem nagy ügy, egy Zaporozsecceel megszökni, emigrálni. Szerintem Hadnagy Barotánnak tátva maradt az a szép metszésű, hányásos szája.

És mert Fifi Pukner így ígérte, és az ígéretét nemcsak megtartotta, de, hogy úgy mondjam, ki is szélesítette, azóta is itt élünk. Fájnak a színek. Por. Kankalín. Árulás. Minden szín, minden forma fáj. Minden szó fáj. Minden csönd fáj. Árulás. Minden álmunk János Zakariásról szól, akit édesanyám csak nem tudott megölni. Bujkálunk egy ideje, döngölt földön nem egyszerű lenni, nem lenni, lenni. Remeg velünk a folyó. Viszont Fifi Puknerrel elég sok képletes csúcsot megmászottunk, és állapotos is voltam, és nem is egyszer. Valahogy eljutott a hír hozzánk, hogy Hadnagy Barotánt előléptették ezredessé, mert nagyszerű eredményeket ért el az olvasás népszerűsítésében. Sikerült több millió János Zakariás nevű olvasót föltámasztania, és én is így neveztem el a gyerekeimet, János Zakariásnak hívom őket, vegyüljetekek el. Csak Fifi Pukner nevét nem tudom megváltoztatni. Hát hogy is neveznéd másként a csodát, amikor bár felcsinált, csak nem tudod, hogyan hívják.